

מ. שרת אל ד. בן-גוריון
M. Sharett to D. Ben-Gurion

מקור: ארכיון צה"ל 128.81/47

תל אביב, י' בניסן תשי"א
16 באפריל 1951

אישי וכמוס

כפי שתראה מהמברקים האחרונים שנתקבלו מניו יורק ומוואשינגטון על השתלשלות סכסוך החולה, אנו נאשמים על-ידי אנשי או"ם וממשלת ארצות-הברית בשתי עבירות חמורות:

(א) משלוח משמרת הסיור כלפי חמת-גדור שהיתה בו מצדנו פריצת-גדר;¹

(ב) הפצצת חמת-גדור כמעשה תגמול.²

לדאבוני שתי ההאשמות קולעות למטרתן. ההפצצה נערכה, אמנם, בהתאם למסורת שנתגבשה אצלנו, אולם מסורת זו עומדת בניגוד לעקרונות או"ם שקיבלו תוקף מוסרי רב דווקא בזמן האחרון. אשר למשמרת הסיור, הרי עוד בהיותי בבית-החולים הבעתי דעתי כי משלוח אותה משמרת היה מעשה נמהר ובלתי-ישקול בתכלית. לאחר רצח שבעת השוטרים לא היה אולי מנוס ממעשה תגובה, זאת אומרת הצעד השני בא כתוצאה מוכרחת מהראשון, אולם הצעד הראשון הוא שהיה מחוסר כל הצדקה בנסיבות הנתונות והוא ששימש עילה להשתלשלות חדשה שהחמירה לאין שיעור את המצב כולו.

לפי היריעות שבידי נמנענו מלסייר בסביבות חמת-גדור מתחילת קיומו של האזור המפורז ועד לאותו יום מר ונמהר בו נלכדה המשמרת במלכודת-מוות. לאחר שבמשך חודשי השקט והיציבות היחסיים לא דרכה כף רגל שוטר ישראלי באותה פינה, הרי הופעת יחידה חזקה של משטרה שם דווקא בשעה של מתיחות עליונה בסביבה כולה, ולא עוד אלא בלוויית מטוס חג ממעל, לא יכלה להתפרש אלא כמעשה התגרות מחושב. יש להקשות על מתכנני המבצע אם ברור היה להם מראש כי כזה יהיה הרושם על הצד שכנגד וכי יש לחשוש לאסון כתוצאה מזה. אם ברור היה הדבר, הרי ששלחו את האנשים ביודעים למוות. אם לא שיערו מראש את התוצאות, הרי שלקו בחוסר תחושה מפתיע לחומר המצב. בין כך ובין כך חוששני כי במעשה זה באה לידי גילוי מידה גדושה של חוסר שיקול וחוסר אחריות.

לכאורה היה משלוח המשמרת מבצע צבאי גרידא, ושוב לכאורה נעשה מבצע זה בגדר תנאי שביתת-הנשק כפי שאנו גורסים אותם. אולם הנחות אלו קיימות רק להלכה. למעשה חרגנו באותו מבצע מהמסגרת הקבועה והעומדת של פעולותינו באזור המפורז לפני כן, ושוב למעשה היתה בחריגה זו מן המסגרת משום קביעת עובדה מדינית כרוכה בסיכון ברור.

נוכח התוצאות הממאירות העלולות לנבוע מפרשה עגומה זאת לגבי מעמדנו באו"ם ועניינינו החיוניים ביותר בארצות-הברית – לו גם נוכח הסיכוכים המיותרים שהדבר גרם לנו כבר, גם בהנחה כי נצליח למנוע נזק קיים ועומד – הנני מוכרח לבקש כי להבא לא ייעשה צעד ממין זה על-ידי הצבא, זאת אומרת לא תבוא שום סטייה מהנהוג הקבוע ולא יוכנס שום חידוש לגבי שיטת פעולתנו בכל הנוגע לביצוע הסכמי שביתת-הנשק, מבלי שיימסר הדבר מראש לידיעת

129

1. ראה מס' 108, סעיף 2.

2. ראה הערת-עורך, עמ' 215, ומס' 107, הערה 2.

משרד החוץ ותינתן לו האפשרות לערער עליו אם ימצא זאת לנחוץ. בבקשתי זו אין אני בא אלא לחזור על משאלות שהבעתי במקרים רומים בעבר.

לקח שני שלמדתי מפרשת סכסוך החולה נוגע בעניין אישי ואף הוא בא לאשר רשמים שליליים שהיו לי קודם. עלי להביע ספק רציני אם הקצין הממונה על ענייני שביתת-הנשק מתאים לתפקידו. הניסיון הוכיח כי הוא לוקה בצרות של תפיסה ובקנתרנות של מזג. אין הוא מעריך כראוי את הסיבוכים המדיניים הכרוכים בנקיטת עמדה זו או אחרת המוצדקת לפי ההיגיון הצבאי גרידא. גם איננו מגלה כושר התאמצות מספיק להגיע לידי לשון משותפת עם אנשי או"ם ולמנוע סיבוכים מיותרים ביחסים האישיים אתם. אני סבור כי יש לעיין ברצינות בהחלפתו. ואולם הניסיון מוכיח כי גם אם יוחלף האיש ועל אחת כמה וכמה אם לא יוחלף, אין להפקיד את הנהלת ענייני שביתת-הנשק בידי איש צבא בלבד. שגרת הסכסוכים הנוגעים לענייני שביתת-הנשק מתפתחת לרוב לפי השלבים הבאים:

שלב א' – נקיטת עמדה, קביעת עובדה וביצוע מבצע על-ידי הצבא, כתוצאה מאיזה סכסוך או כתגובה להתפרעות;

שלב ב' – תגובה שלילית מצד שלטונות או"ם, ביקורת בחו"ל עם פרסום הדבר בעיתונות, מהאות מצד המעצמות;

שלב ג' – התערבות משרד החוץ להגנה על מה שנעשה ולחיפוש מוצא של שלום מהסבך שנוצר.

לפי תמונה זו יופעל משרד החוץ תמיד לאחר המעשה, לשם כיבוי שריפה שכבר התלקחה. בטבע הדברים נוצרת במשרד החוץ ההרגשה כי אילו שיתפוהו בעצה קודם למעשה ייתכן כי היה עולה בידו, מתוך רגישותו המיוחדת, לראות מראש את תגובתם של גורמי חוץ ואת התוצאות המדיניות השליליות של העובדה הצבאית שנוצרה ולמנוע על-ידי כך נזק אפשרי.

על יסוד הניסיון הזה הנני מציע לקבוע הסדר אשר יבטיח את שיתופו המתמיד של נציג משרד החוץ יחד עם נציג הצבא בטיפול היום-יומי בכל ענייני שביתת-הנשק. שים נא לב כי אני מביא לפניך בזה שלוש הצעות מסוימות לתיקון המצב.

משה שרת